

Monaster Zwiastowania NMP

Współrzędne: Szerokość - 53.210871, Długość - 23.337032

Wraz z wysadzeniem w powietrze w 1944 roku Monasteru Zwiastowania NMP Supraśl stracił najcenniejszy zabytek w skali krajowej a nawet europejskiej (obecnie jest jedyną w kraju gotycko- bizantyjską cerkwią obronną, a w Europie jedynie na Białorusi w Murowance (Małóżekowie) i Synkowiczach odnajdziemy budowle tego typu).

Wydawałoby się że trwała ruina na stałe wpisze się w przestrzeń dawnego klasztoru, ale na szczęście tak się nie stało i obecnie zrekonstruowana świątynia z pięknymi wieżami znów góruje nad Supraślem przypominając o dawnej świetności tego miasta.

Nowożytna historia Supraśla i jego rozkwit wiąże się właśnie z tym obiektem a dokładnie z mnichami, którzy tą niepowtarzalną cerkiew wybudowali. Nie byłoby ich tam jednak bez Aleksandra Chodkiewicza, herbu Kościesza, koniuszego nadwornego, marszałka gospodarskiego a od 1544 r wojewody nowogrodzkiego, który najpierw w 1498r sprowadził ich do Gródka (gdzie znajdował się dwór tego magnata) z Ławry Pieczerskiej w Kijowie (niektórzy badacze przywołują też św. Górę Athos).

Po dwóch latach w związku z uciążliwością przebywania mnichów w ludnym i gwałnym Gródku, poprosili swego dobroczyńcę o przeniesienie w inne spokojniejsze miejsce nad rzeką Supraśl. Uzyskując zgodę fundatora zdali się (wg legendy) na opatrność, puszczając z prądem rzeki drewniany krzyż, który zatrzymał się przy uroczysku zwanym Suchy Hrud Odnajdując swoje miejsce przystąpili do pracy. 25 maja 1501 roku Józef Bułharynowicz (metropolita Kijowski i Wszechrusi zwolennik unii florenckiej z 1439r) konsekrował refektarz i przyklasztorną cerkiew pw. św. Jana Ewangelisty. On też wyposażył ją m.in w kopię ikony Matki Boskiej Smoleńskiej i piękny gotycki kielich. W dwa lata później rozpoczęto budowę cerkwi murowanej pw. Zwiastowania NMP. Należy tu wspomnieć też o drugim fundatorze monasteru, którym był Józef II Sołtan- biskup smoleński, późniejszy metropolita kijowski i całej Rusi. W 1516 roku poświęcono cerkiew Błagowieszczeńską. Później wybudowano murowany refektarz a po 1545 r. [grobowiec zakonny- katakumby](#) z cerkwią Zmartwychwstania Pańskiego. Obok katakumb powstały ogrody, pola uprawne a nawet winnica. Zorganizowano też bibliotekę klasztorną.

Oprócz sadzawek rybnych zaopatrujących mnichów w postny pokarm, w XVI XVII w. wykopano 2,5

Monaster Zwiastowania NMP

kilometryrowy sztuczny kanał w dolinie rzeki Supraśl, zwany przez współczesnych [Kopanicą, Nową Rzeką lub Rzeką Kopaną](#). Na końcu kanału, zorganizowano 8 ha staw młynowy zwany Zajmą, a przy nim młyny z osadą młynarską.

Od 1532r zwierzchnicy prawosławnego klasztoru nosili godność archimandrytów, czyli opatów, wcześniej byli tylko ihumenami. Wówczas również Monaster zostaje podniesione do rangi Ławy. Należy wspomnieć tu pierwszego archimandrytę, szlachcica Sergiusza Kimbara (1532- 1565), który będąc jednym ze świątelszych teologów cerkiewnych w ówczesnej Polsce, swoją działalnością przyczynił się do rozwoju Supraśla. Przy licznych inwestycjach murarskich zatrudniał m. in. majstrów z Wilna.

W październiku 1596 r. została podpisana unia między kościołem Wschodnim i Zachodnim- Unia Brzeska. Hilarion Masalski, będący w tym czasie archimandrytą supraskim odrzucił projekt unii i wziął udział w soborze antyunijnym. Metropolita Hipacy Pocij w 1601 roku po nieudanej próbie nakłonienia mnichów do przyjęcia postanowień synodu brzeskiego, zwrócił się do króla Zygmunta III Wazy o interwencję. Król sprzyjający unitom wygnał archimandrytę z kraju (w 1607 roku król na prośbę Hilariona cofnął decyzję o banicji i Masalski wrócił do klasztoru, gdzie przebywał do końca życia). W 1614 roku nowy przełożony klasztoru, Herasim Welikonejusz przyjął postanowienia synodu władców prawosławnych z Brześcia, na którym zespolono na terytorium Rzeczypospolitej Kościół rzymskokatolicki i prawosławny, uznający władzę zwierzchnią papieża, ale zachowujący wschodnią tradycję w liturgii i kalendarz juliański. Po przyjęciu w 1635 roku nowej reguły- zakonu bazylianów, zakonnicy stali się unitami i powoli przystosowywali się do nowej sytuacji. Od połowy XVII po burzliwym okresie reformowania klasztoru, życie w monastyrze ożywiło się i w niedługim czasie Supraśl stał się jednym z ważniejszych w Rzeczypospolitej ośrodków intelektualnych unitów. Stało się to między innymi za sprawą działającej od 1695 r. drukarni.

W latach 1695- 1803 istniała w Supraślu typografia klasztorna. Prężnie działająca oficyna supraska dokładnie mieściła się w zbudowanym w latach 1635-1655, [Pałacu Archimandrytów](#).

Kulturową misję supraskich Bazylianów przerwały zabory. W 1839 r carat zlikwidował Cerkiew grecko- unicką, włączając jej majątek, duchownych i wiernych do Rosyjskiej Cerkwi Prawosławnej. Po 225 latach klasztor ponownie był prawosławny.

W 1915 roku wraz z I wojną światową mnisi opuścili Supraśl pozostawiając mienie klasztorne. Wywieziono do Rosji m. in. obraz Matki Bożej Supraskiej, czczony przez prawosławnych i katolików. Ten cudowny obraz Supraskiej Madonny (kopia obrazu Matki Boskiej Smoleńskiej), który od samego początku czyli 1501 roku był obecny i cudem przetrwał pożar drewnianej cerkwi, bezpowrotnie opuścił unicki klasztor i prawdopodobnie znajduje się teraz w Moskwie.

W 1918 r. po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, władze przekazały świątynię i klasztor Kościołowi rzymskokatolickiemu. Salezjanie prowadzili w nim ośrodek wychowawczy dla sierot. Po 17 września 1939 r. świątynię Zwiastowania NMP zdewastowały wojska sowieckie, a w 1944 r. została zburzona przez wycofujące się oddziały niemieckie.

Po wojnie zrujnowane obiekty klasztorne odbudowano i zorganizowano w nich Technikum Mechanizacji Rolnictwa. Po długoletnim sporze decyzją polskiego rządu z lutego 1996r. obiekty przekazano Polskiej Autokefalicznej Cerkwi Prawosławnej, która od 1982 roku rekonstruuje cerkiew i odnawia pozostałe obiekty klasztorne i porządkuje teren.

Informacje do powyższego tekstu pochodzą z przewodnika "Puszcza Knyszyńska i Górna Narew" 2011r, Wikipedii i poniżej wspomnianej pracy magisterskiej.

Monaster supraski na przestrzeni kilku wieków swych dziejów przechodził rozmaite koleje, związane przede

Monaster Zwiastowania NMP

wszystkim z burzliwymi dziejami wschodnich rubieży dawnej Rzeczypospolitej a zachodnich granic Wielkiego Księstwa Litewskiego. Przeżywał okresy ożywionej działalności, jak też lata pewnego застоju. Miało to przełożenie na architekturę, która powstawała w jego obrębie. Przez lata historycy próbowali ogarnąć burzliwą jego historię, zwłaszcza przy okazji zmiany właściciela czy konfesji. Mimo zakończonych sporów własnościowych, nadal w literaturze pojawiają się spory dotyczące prawa nazywania monasteru Supraskiego prawosławnym bądź unickim.

Jest to cytaty z ciekawej pracy magisterskiej Agnieszki Tichoniuk, która pod kierunkiem prof. dr. hab. Jana Harasimowicza ,opierając się na bogatej bibliografii stara się obiektywnie przedstawić historię tego cennego obiektu. Polecam lekturę tego opracowania dostępnego [TUTAJ](#).

Wspomniana praca magisterska w całości dostępna jest na stronie [KAMUNIKAT](#) (białoruska biblioteka internetowa).

Cerkiew p.w. Zwiastowania NMP, 1503-11, odbudowana po 1984 wpisana jest do rejestru zabytków pod nr: 24 (30) z 16.02.195